

Virsraksts: Apsūdzētā izraidīšana no tiesas sēžu zāles

Tēze1: Kriminālprocesa likuma 296. panta otrajā daļā noteikts, ka apsūdzēto var izraidīt no tiesas sēžu zāles ar tiesas lēmumu, ja viņš atkārtoti būtiski traucē kārtību. Apsūdzētā izraidīšanas gadījumā tiesas sēdi var turpināt, ja tiesa nolemj, ka apsūdzētā piedalīšanās tiesas sēdē nav obligāti nepieciešama, turklāt tikai tik ilgi, kamēr ir pamats uzskatīt, ka apsūdzētais varētu turpināt traucēt kārtību tiesas sēdē.

Tēze2: Pirmās instances tiesa, neizvērtējot katrā atliktajā tiesas sēdē nepieciešamību apsūdzēto izraidīt no tiesas sēžu zāles, ir pieļāvusi Kriminālprocesa likuma 296. panta otrās daļas pārkāpumu, kā arī Kriminālprocesa likuma 71. panta 3. punkta pārkāpumu.

Latvijas Republikas Augstākās tiesas

Senāta Krimināllietu departamenta

2009. gada 21. decembra

LĒMUMS

Lietā SKK – 675/2009

(Krimināllieta Nr. 11290082206)

Latvijas Republikas Augstākās tiesas Senāta Krimināllietu departaments šādā sastāvā:

senators referents V.Čiževskis,

senatore A.Nusberga,

senators A.Freibergs

izskatīja rakstveida procesā krimināllietu sakarā ar apsūdzētā O.S. kasācijas sūdzību par Latgales apgabaltiesas Krimināllietu tiesas kolēģijas 2009.gada 25.septembra lēmumu un

k o n s t a t ē j a

Ar Ludzas rajona tiesas 2009.gada 14.aprīļa spriedumu

O.S., personas kods [..],

atzīts par vainīgu un sodīts pēc Krimināllikuma 116.panta ar brīvības atņemšanu uz 10 gadiem, ar policijas kontroli uz 3 gadiem.

O.S. apsūdzībā pēc Krimināllikuma 176.panta otrās daļas atzīts par nevainīgu un attaisnots.

G. Č., personas kods [..],

apsūdzībā pēc Krimināllikuma 176.panta otrās daļas atzīts par nevainīgu un attaisnots.

M.S., personas kods [..], apsūdzībā pēc Krimināllikuma 20. panta ceturtās daļas un 116. panta, apsūdzībā pēc Krimināllikuma 231. panta otrās daļas kriminālprocess izbeigts, viņu rehabilitējot.

Ar pirmās instances tiesas spriedumu O.S. atzīts par vainīgu un sodīts par citas personas tīšu prettiesisku nonāvēšanu.

Saskaņā ar Ludzas rajona tiesas 2009.gada 14.aprīļa spriedumu noziedzīgais nodarījums izdarīts šādos apstākļos.

2006.gada 7.decembrī pēc plkst.18.00. O.S., būdams alkohola reibumā, dzīvoklī Nr.[..], [..] ielā 49, Ludzā, M.A. slepkavības nolūkā, ar nazi piecas reizes iedūris cietušajam. Vienu dūrienu veicis kakla priekšējā virsmā, apakšējās trešdaļas kreisajā pusē, otru dūrienu sejas priekšējā virsmā, labā vaiga kaula rajonā, trešo dūrienu deguna rajonā, vidējā trešdaļā un deguna galiņa rajonā, ceturto dūrienu kakla priekšējā pusē, augšējās trešdaļas labajā pusē, piekto dūrienu labās plaukstas proksimālās falangas rajonā, priekšējā virsmā.

Pielietotās vardarbības rezultātā O.S. nodarījis M.A. smagus dzīvībai bīstamus miesas bojājumus, kā rezultātā 2006. gada 7.decembrī iestājusies cietušā nāve.

O.S. darbības kvalificētas pēc Krimināllikuma 116.panta.

Izskatot lietu apelācijas kārtībā, ar Latgales apgabaltiesas Krimināllietu tiesas kolēģijas 2009.gada 25.septembra lēmumu pirmās instances tiesas spriedums atstāts negrozīts.

Par apelācijas instances tiesas lēmumu apsūdzētais O.S. iesniedzis kasācijas sūdzību. Kasators saskaņā ar Kriminālprocesa likuma 572.panta nosacījumiem lūdz sūdzību izskatīt mutvārdu procesā, jo gatavojas noslēgt vienošanos ar advokātu.

Kasācijas sūdzībā norādīts, ka abu instanču tiesas pieļāvušas Krimināllikuma 1.panta pārkāpumu, jo nav noskaidrots noziedzīgā nodarījuma motīvs. Apsūdzētais O.S. apgalvo, ka nav izdarījis viņam inkriminēto noziedzīgo nodarījumu. Kasators uzskata, ka viņa darbības jākvalificē pēc Krimināllikuma 297. un 315.panta.

Pēc sūdzības iesniedzēja domām abu instanču tiesu nolēmumi atceļami, jo tiesas pieļāvušas Kriminālprocesa likuma normu pārkāpumus. Nav arī ievēroti Eiropas Cilvēktiesību un pamatbrīvību aizsardzības konvencijas 6.panta trešās daļas nosacījumi. Kasators norāda, ka jau apelācijas sūdzībā lūdzis atcelt pirmās instances tiesas spriedumu,

lai varētu nopratināt liecinieku N.S., kurš dzīvojis kaimiņos cietušajam M.A. un varētu liecināt par 2006.gada 7.decembra notikumiem. Otrs lietā nozīmīgs liecinieks ir S.K., viņš varētu liecināt par faktu, ka apsūdzētais O.S. nav bijis noziedzīgā nodarījuma vietā. Tādējādi pirmās instances tiesa, nenopratinot minētos lieciniekus, pārkāpusi Eiropas Cilvēktiesību un pamatbrīvību aizsardzības konvencijā noteiktās tiesības apsūdzētajām personām nopratināt lieciniekus. Abu instanču tiesas, neaicinot S.K. sniegt liecības tiesas sēdēs, pārkāpušas Kriminālprocesa likuma 575.panta pirmās un trešās daļas nosacījumus. Kasators uzsver, ka nav likumīga pamata ņemt vērā apsūdzētā O.S. mātes sniegtās liecības, jo viņa ir mirusi. Sūdzības iesniedzējs atsaucas uz virkni lietas faktiskajiem apstākļiem, kas pierādot apsūdzētā O.S. nevainīgumu viņam inkriminētā noziedzīgā nodarījuma izdarīšanā.

Kasators pievērš uzmanību faktam, ka apelācijas instances tiesas sēdē 2009.gada 9.aprīlī nav ievērotas procesa dalībnieku tiesības uz pusdienas laiku.

Apsūdzētais O.S. norāda, ka tiesu debatēs, ieraugot vecāsmātes smago stāvokli, nav spējis pilnvērtīgi sevi aizstāvēt. Tā kā viņš, O.S. ticis izraidīts no tiesas sēdes, tad nav varējis pienācīgi tiesu pārliecināt par savu nevainīgumu. Uzskata, ka viņa izraidīšanu no tiesas sēžu zāles tikai daļēji var atzīt likumīgu. Ņemot vērā iepriekšminēto, pēc kasatora uzskata, tiesa atkārtoti pieļāvusi Eiropas Cilvēktiesību un pamatbrīvību aizsardzības konvencijas pārkāpumu.

Sūdzības iesniedzējs norāda, ka pirmās instances tiesa viņam noteiktajā sodā nav ieskaitījusi aizturēšanas laiku no 2006.gada 27.decembra līdz 2006.gada 28.decembrim. Lietā nav veikta medicīniskā pārbaude, lai noskaidrotu vai viņš, O.S. nozieguma izdarīšanas dienā bijis alkoholisko dzērienu iespaidā.

Kasators uzskata, ka tiesa, nosakot sodu apsūdzētajam, nepamatoti ņēmusi vērā Ludzas probācijas dienesta atzinumu par to, ka pastāv risks, ka viņš, O.S.arī turpmāk var izdarīt noziedzīgus nodarījumus.

Sūdzības iesniedzējs apgalvo, ka prokurore L.Grīnberga tīši sabojājusi lēmumu par personas saukšanu pie kriminālatbildības, bet apelācijas instances tiesa to nepamatoti motivējusi kā nepierādāmu faktu. Pēc kasatora domām apelācijas instances tiesa nav bijusi ieinteresēta noskaidrot prokurores L.Grīnbergas nelikumīgās rīcības patiesos iemeslus.

Kasācijas sūdzībā plaši izklāstīta pirmās instances tiesas tiesnešu J.Andersona un A.Jonikāna rīcība, sniedzot atbildes uz viņa iesniegumiem, tostarp par tiesnesim A.Jonikānam pieteiktajiem noraidījumiem.

Kasators pievērš uzmanību apstāklim, ka smagā psiholoģiskā stāvokļa dēļ, kas saistīts ar mātes nāvi un vecmātes slimību, nav spējis pienācīgi sagatavoties pirmās instances tiesas sēdei. Apsūdzētais O.S. uzskata, ka tieši morālās nelīdzsvarotības dēļ ticis izraidīts no tiesas sēdes.

Sūdzības iesniedzējs nepiekrīt apelācijas instances tiesas 2009.gada 24.septembra tiesas sēdes protokolam, norādot, ka tiesas sēdes gaita nav fiksēta pilnā apjomā. Pēc kasatora ieskata gan tiesnesis I.Raciņš, gan arī prokurors procesa dalībniekiem uzdevuši uzvedinošus jautājumus, turklāt jautājumu saturs nav ticis atspoguļots protokolā.

Apsūdzētais O.S. norāda, ka nav saņēmis pirmās instances tiesas spriedumu, līdz ar to nav varējis sagatavoties apelācijas instances tiesas sēdei un sevi aizstāvēt.

Senāta Krimināllietu departaments uzskata, ka lieta kasācijas instances tiesā jāizskata rakstveida procesā, jo lēmumu iespējams pieņemt pēc lietā esošiem materiāliem. Tāpēc Krimināllietu departaments noraida apsūdzētā O.S. lūgumu par lietas izskatīšanu mutvārdu procesā.

Lietā iesniegts Ģenerālprokuratūras Krimināltiesiskā departamenta Tiesās izskatāmo krimināllietu nodaļas prokurores I.Kačānes viedoklis. Prokurores viedoklī norādīts, ka pirmās instances tiesā apsūdzētais O.S. nepamatoti līdz tiesas debatēm izraidīts no tiesas sēžu zāles. Tiesas rīcība neatbilst Kriminālprocesa likuma 296. panta otrās daļas prasībām un līdz ar to pieļauts šā likuma 575. panta otrajā daļā norādītais Kriminālprocesa likuma pārkāpums. Prokurore uzskata, ka atceļami abu instanču tiesu nolēmumi, bet lieta nosūtāma jaunai izskatīšanai pirmās instances tiesai.

Izskatījis rakstveida procesā krimināllietas materiālus, izvērtējis apsūdzētā O.S. kasācijas sūdzības motīvus, prokurores I.Kačānes viedoklī izteiktos atzinumus, Senāta Krimināllietu departaments atzīst, ka apelācijas instances tiesas lēmums un arī pirmās instances tiesas spriedums daļā par O.S. atzīšanu par vainīgu un sodīšanu pēc Krimināllikuma 116. panta jāatceļ un lieta jānosūta jaunai izskatīšanai pirmās instances tiesai. Daļā par O.S. attaisnošanu apsūdzībā pēc Krimināllikuma 176. panta otrās daļas tiesu nolēmumi jāatstāj negrozīti, jo šajā daļā tiesu nolēmumi nav pārsūdzēti vai protestēti un tālāk lēmumā minētais Kriminālprocesa pārkāpums nevar būt par pamatu apsūdzētajam labvēlīgu nolēmumu atcelšanai.

Senāts atzīst, ka tiesu nolēmumi jāatceļ šādu iemeslu dēļ.

No lietas materiāliem redzams, ka pirmās instances tiesā notikušas vairākas tiesas sēdes, kuras dažādu iemeslu dēļ atliktas, bet tiesas sēdēs nav piedalījusies apsūdzētais O.S., jo pret viņu pielietota procesuāla sankcija- izraidīšana no tiesas sēžu zāles līdz tiesas debatēm. Šādu pirmās instances tiesas lēmumu O.S. bija pārsūdzējis apelācijas kārtībā. Apelācijas instances tiesa atzinusi, ka, izraidot apsūdzēto O.S. no tiesas sēžu zāles, pirmās instances tiesa nav pieļāvusi Kriminālprocesa likuma 296., 297. panta pārkāpumu.

Kasācijas instances tiesa, atzīst, ka pirmās instances tiesa nav izvērtējusi visus apstākļus, kas attiecas uz lietas iztiesāšanas turpināšanu bez apsūdzētā O.S. klātbūtnes tiesas zālē. Krimināllietu departaments uzskata, ka konkrētajā gadījumā pret O.S. ilgākā laika periodā piemērotās procesuālās sankcijas nepieciešamību un samērību ar viņa pieļautiem pārkāpumiem nav izvērtējusi arī apelācijas instances tiesa. Kriminālprocesa likuma 296. panta otrajā daļā noteikts, ka apsūdzēto var izraidīt no tiesas sēžu zāles ar tiesas lēmumu, ja viņš atkārtoti būtiski traucē kārtību. Apsūdzētā izraidīšanas gadījumā tiesas sēdi var turpināt, ja tiesa nolemj, ka apsūdzētā piedalīšanās tiesas sēdē nav obligāti nepieciešama, turklāt tikai tik ilgi, kamēr ir pamats uzskatīt, ka apsūdzētais varētu turpināt traucēt kārtību tiesas sēdē. No lietas materiāliem redzams, ka 2008.gada 16.jūnijā O.S. par kārtības traucēšanu tiesas sēdē izraidīts no tiesas sēžu zāles līdz tiesu debatēm un tiesas sēde atlikta līdz 2008. gada 30. jūnijam. Nākamā tiesas sēde notikusi 2008. gada 31. oktobrī, kad O.S. bez jebkādas motivācijas izraidīts no tiesas sēžu zāles. Tiesas sēdē atlikta uz 2008.gada 9.aprīli un sākoties šai tiesas sēdei, apsūdzētais O.S. bez motivācijas izraidīts no tiesas sēžu zāles. Pierādījumu pārbaude izdarīta apsūdzētā O.S. prombūtnē. Tiesas sēžu protokolos nav ierakstu par to, ka O.S. būtu turpinājis traucēt tiesas sēdi vai arī tiesai bijis pamats uzskatīt, ka ilgākā laika periodā visās turpmākajās tiesas sēdēs O.S. varētu turpināt traucēt kārtību tiesas sēdē. Krimināllietu departaments atzīst, ka pirmās instances tiesa, neizvērtējot katrā atliktajā tiesas sēdē nepieciešamību apsūdzēto izraidīt no tiesas sēžu zāles, ir pieļāvusi Kriminālprocesa likuma 296. panta otrās daļas pārkāpumu, kā arī Kriminālprocesa likuma 71. panta 3. punkta pārkāpumu. Kriminālprocesa likuma 71. panta 3. punktā apsūdzētajam paredzētas tiesības pašam piedalīties krimināllietas iztiesāšanā. Minētie likuma pārkāpumi atzīstami par pārkāpumiem Kriminālprocesa likuma 575. panta otrās un trešās daļas izpratnē un noveduši pie nelikumīga sprieduma. Apsūdzētajam nemotivētu iemeslu dēļ tika liegtas tiesības piedalīties pierādījumu pārbaudē un pilnā apmērā realizēt savu aizstāvību pirmās instances tiesā. Tāpēc pirmās instances tiesas spriedumu un arī apelācijas instances tiesas lēmumu nevar atzīt par tiesisku un pamatotu Kriminālprocesa likuma 511., 512.

panta izpratnē. Iepriekšminētie pārkāpumi nevarēja tikt novērsti, izskatot lietu apelācijas instances tiesā, jo apelācijas instances tiesa no jauna pēc būtības visu lietu neizskatīja. Turklāt, Krimināllietu departaments konstatē, ka pirmās instances tiesas sēdes protokolam ir pievienots apsūdzētā O.S. paraksts par to, ka aizstāvis tiesā viņam nav nepieciešams, ar piebildi, ka viņam liegtas tiesības uz aizstāvību. Tiesa nav noskaidrojusi šādas piebildes iemeslu. Tiesību uz aizstāvību garantēšana ir viens no kriminālprocesa pamatprincipiem un šādas tiesības noteiktas Kriminālprocesa likuma 20.pantā. Tāpēc minētajos apstākļos, pirmās instances tiesai bija jānoskaidro apsūdzētā O.S. patieso attieksmi par aizstāvības realizāciju.

Tā kā tiek atcelts pirmās instances tiesas spriedums daļā par O.S. atzīšanu par vainīgu un sodīšanu pēc Krimināllikuma 116. panta, tad kasācijas instances tiesa neizskata pārējās kasācijas sūdzībā izteiktās prasības. Izskatot lietu no jauna, tiesai jāievēro Kriminālprocesa likumā noteiktās prasības.

Ar pirmās instances tiesas spriedumu apsūdzētajam O.S. kā drošības līdzeklis noteikts apcietinājums. Krimināllietu departaments šajā daļā pirmās instances tiesas spriedumu negroza un norāda, ka jautājums par drošības līdzekli jāizlemj pirmās instances tiesai, ievērojot Kriminālprocesa likuma 277. panta septītajā daļā noteiktās prasības.

Pamatojoties uz minēto, ievērojot Kriminālprocesa likuma 585., 587. pantu, Senāta Krimināllietu departaments

n o l ē m a

atcelt Ludzas rajona tiesas 2009. gada 14. aprīļa spriedumu un Latgales apgabaltiesas Krimināllietu tiesas kolēģijas 2009. gada 25. septembra lēmumu daļā par O.S. atzīšanu par vainīgu un sodīšanu pēc Krimināllikuma 116. panta un lietu šajā daļā nosūtīt Ludzas rajona tiesai jaunai izskatīšanai. Pārējā daļā pirmās instances tiesas spriedumu un apelācijas instances tiesas lēmumu atstāt negrozītu. Ludzas rajona tiesas 2009. gada 14.aprīļa spriedumu daļā par O.S. noteikto drošības līdzekli - apcietinājumu atstāt negrozītu.

Lēmums nav pārsūdzams.